

LAKIALOITE 51/2011 vp

Laki yliopistolain muuttamisesta

Eduskunnalle

Suomen yliopistokeskukset Kajaanissa, Kokkolassa, Lahdessa, Mikkelissä, Porissa ja Seinäjoella tekevät mittavaa ja monipuolista yhteistyötä alueiden kehittäjien sekä elinkeinoelämän kanssa. Yliopistollista tutkimusta, koulutusta ja kehittämistoimintaa on ollut monilla yliopistokeskuspaikkakunnilla jo yli 30 vuotta. Keskukset kokoavat kyseisillä paikkakunnilla sijaitsevat usean yliopiston toiminnot yhteiseksi verkostoksi. Toiminnan yhdistäminen yliopistokeskuksiksi vuonna 2004 oli osa korkeakoulurakenteiden kehittämistä. Yliopistokeskusten vaikutusalueella asuu miljoona suomalaista (20 % väestöstä).

Asiantuntijaraporttien mukaan suomalaisen yhteiskunnan alueelliset kehityserot yliopisto- ja maakuntien ja muiden maakuntien välillä uhkaavat kasvaa. Tarvitaan yhteistyöverkostoja, jotka kytkevät yliopistomaakunnat sekä muut maakunnat verkostoksi. Yliopistokeskukset kykenevät tuottamaan laadukasta sekä vaikuttavaa tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoimintaa, jota tarvitsevat kipeästi mm. heikomman väestökehityksen alueet.

Korkeakoulujen arviointineuvoston raportissa Lisää yhteistyötä alueiden parhaaksi — yliopistokeskusten arviointi (KKA 2009:1) todetaan, että kaikki keskukset ovat hoitaneet alueellisen tehtävänsä hyvin ja tuottaneet merkittävää lisäarvoa sekä alueille (koulutustason nosto, asiantuntemusta ja tutkimustoimintaa yritysten ja julkisen sektorin käyttöön) että emoyliopistoille (mm. yhteiskunnallisen ja alueellisen toiminnan vahvistaminen). Yliopistokeskusten kautta on

pystytty tiivistämään yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa mm. tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Yhteistyö alueen yliopistokeskusten ja ammattikorkeakoulujen välillä on vakiinnutettu yhteistyösopimuksilla.

Yliopistokeskuksista on tullut osa Suomen korkeakoulujärjestelmää. Myönteistä on, että asia on otettu huomioon uudessa yliopistolaissa. Yliopistolain 27 §:ssä todetaan, että yliopistoilla voi olla toisten yliopistojen kanssa yliopistokeskuksia tai muita yhteisiä yksiköitä. Tämä ei kuitenkaan ole tae sille, että yliopistokeskusten asema olisi pysyvästi turvattu. Yliopistokeskuksia on kehitetty kansainvälisinä ja vetovoimaisina tutkimus- ja oppimisyhteisöinä tiiviissä yhteydessä emoyliopistoihin. Keskukset myös vahvistavat yliopistojen yhteistyötä työelämän ja innovaatiojärjestelmän muiden toimijoiden kanssa. Osaamistason nostamisen perusta on alueeseen liittyvässä kansainvälisen tason tutkimuksessa ja tutkimukseen perustuvassa opetuksessa. Siksi yliopistokeskusten rooli yhtenä yliopistojen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen toteuttajana tulee jatkossakin ottaa huomioon.

Sivistyspoliittinen ministeriryhmä on kannanotossaan 23.6.2010 kiinnittänyt huomiota korkeakouluverkoston kattavuuteen tilanteessa, jossa rakenteellisen kehittämisen ja uuden yliopistolain toimeenpano aiheuttaa mm. yliopistokeskuspaikkakunnilla ristiriitaisia paineita yliopistotoimintojen kehittämiseksi. Ministeriryhmän kannanotossa on myönteistä se, että siinä annetaan tuki yliopistokeskusten rahoituksen jatkuudelle sekä tunnustetaan yliopistokeskusten

erilaisuus ml. hallintomallit. Yliopistokeskukset korostavat, että yliopistojen alueellisen vaikuttavuuden kehittämiseksi tarvitaan sellaisia mittareita ja tulosohjaukseen liittyviä kannustimia, joilla yliopistojen yhteistyötä alueilla voidaan vahvistaa. Tämä tulisi huomioida yliopistojen rahoitusmallia uudistettaessa.

Pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa (22.6.2011) mainitaan, että yliopistokeskusten toimintamahdollisuudet turvataan. Luonnoksessa Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi vuosille 2011—2016 (OKM 14.9.2011) todetaan seuraavaa: "Yliopistokeskuksilla on tiivis yhteys emoyliopistojen toimintaan. Niiden asema turvataan suuntaamalla niiden toimintaa korkeakoulujen osaamista täydentävään, alueiden tarpeita palvelemaan aikuiskoulutukseen ja tutkimustoimintaan."

Laadun yliopistokeskusten osalta ovat taanneet varsinaiset yliopistot. Tutkimuksen ja opetuksen tulee täyttää kansainväliset laatuvaatimukset. Emoyliopistojensa kautta yliopistokeskukset ovat saaneet valmiin väylän toimia tiivistä yhteistyössä myös muun tiedemaailman kanssa.

Yliopistokeskuksia kehitetään erityisesti aikuisväestön koulutus- ja osaamistason nostamisen alueellisina koordinaatio- ja resurssikeskuksina sekä alueen tarpeita tukevaan tutkimustoimintaan, jossa tehtävässä ne toimivat tiiviissä yhteistyössä alueiden ja niiden yritysten kanssa. Osaamistason nostamisen perusta on alueeseen liittyvässä kansainvälisen tason tutkimuksessa ja tutkimukseen perustuvassa opetuksessa. Siksi yliopistokeskusten rooli yhtenä yliopistojen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen toteuttajana tulee jatkossakin ottaa huomioon yliopistokeskusten asemaa ja tehtäviä arvioitaessa.

Yliopistokeskusten rahoituksesta

Yliopistolain käsittelyn yhteydessä Eduskunta hyväksyi 16.6.2009 (PTK 69/2009 vp) sivistys-

valiokunnan mietinnön SiVM 5/2009 vp, jossa todetaan seuraavaa: "Valiokunta edellyttää, että yliopistokeskuksen toimintaa koordinoivalle yliopistolle osoitetaan vuodesta 2010 lähtien vuosittain 500 000 euroa ja koordinaatiomäärärahaa 170 000 euroa yliopistokeskusta kohden, mikä vastaa vuoden 2009 talousarvion yliopistokeskusten kehittämiseen varatun rahoituksen tasoa. Valiokunta pitää välttämättömänä sitä, että yliopistojen rahoituksesta päätettäessä edellytetään yliopistojen osoittavan myös yliopistokeskuksille indeksikorotuksen mukaisesti korotetun määrärahan."

Samalla Eduskunta hyväksyi seuraavan lausuman: "Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat."

Yliopistokeskusten perusrahoitus on vuodesta 2004 osoitettu yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille kanavoitavaksi yliopistokeskusten käyttöön. Määrärahan suuruutta on tarkistettu vain kerran, ja sen reaaliarvo on heikentynyt yleisen kustannustason nousun myötä. Aikaisemmin yliopistokeskusten perusrahoitus koostui koordinaatorahasta ja kehittämisrahasta, jotka yhdistettiin vuoden 2010 valtion talousarviota laadittaessa ja sisältyvät yliopistojen toimintaan osoitettuun valtionrahoitukseen, yliopistojen valtakunnallisiin erityistehtäviin. Näin ollen rahoitus kuuluu yliopistoindeksiin piiriin, ja sitä tulee korottaa kustannustason nousua vastaavasti. Seurannan kannalta on ongelmallista, ettei määräraha näy valtion talousarviossa erikseen eriteltyinä. Määrärahat ovat tällä hetkellä reaaliarvoltaan yhteensä 700 000 euroa/yliopistokeskus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki yliopistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään yliopistolakiin (558/2009) uusi 49 a § seuraavasti:

49 a §
Yliopistokeskusten kehittämisestä aiheutu-
viin kustannuksiin osoitettava vuotuinen määrä-
raha sisältyy korvamerkittynä koordinaatioyli-
opistojen saamaan rahoitukseen reaaliarvoltaan
nykytasoisena ja asian toteuttamista seurataan
budjettiasiakirjassa vuosittain.
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuu-
ta 2012.

Helsingissä 7 päivänä joulukuuta 2011

Eero Suutari /kok
Timo V. Korhonen /kesk
Kari Tolvanen /kok
Pentti Kettunen /ps
Pertti Virtanen /ps
Raimo Piirainen /sd
Pirkko Mattila /ps
Markku Mäntymaa /kok
Inkeri Kerola /kesk

Maria Tolppanen /ps
Satu Haapanen /vihr
Arto Pirttilahti /kesk
Mikko Savola /kesk
Katri Komi /kesk
Jouko Skinnari /sd
Ari Jalonen /ps
Jari Myllykoski /vas
Esko Kurvinen /kok